

† Професор НИКОЛАЈ ДМИТРИЈЕВИЧ УСПЕНСКИ,
почасни доктор Богословског факултета
Српске Православне Цркве у Београду

22. јула 1987. године, после дуже болести, преминуо је у осамдесет осмој години живота НИКОЛАЈ ДМИТРИЈЕВИЧ УСПЕНСКИ, заслужни професор Лењинградске Духовне академије, истакнути литурџичар, доктор црквене историје, кандидат (магистар) историје уметности (музикологије) и почасни доктор нашег Богословског факултета.

Николај Успенски се родио 3. јануара 1900. године у Новгородској губернији у свештеничкој породици. Похађао је богословско училиште у градићу Стара Руса и богословију у Новгороду. Високо богословско образовање стекао је на Богословском институту у Петрограду, који је завршио са степеном кандидата богословља, добијеним за одбрањени рад: „Порекло Агрипније или Свеноћног бденија и његови саставни делови“.

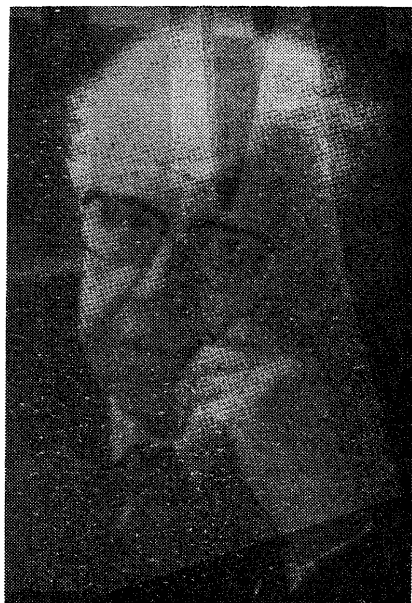
Научно усавршавање наставио је на Богословском институту под руководством професора Алексеја Афанасјевича Дмитријевског.

После затварања института, Н.Д. Успенски похађа „Лењинградску академску капелу“ (музичка школа), а 1937. завршава Лењинградску конзерваторију са степеном кандидата „искуствоведјенија“ (=музикологије). Тема његовог рада била је: „Мелодије Руског Севера“.

После обнављања Лењинградске Духовне академије, Н. Успенски је постављен за доцента (1947), а потом и за професора литурџике на Академији. Исте године одбранио је магистарски рад: „Чин Свеноћног бденија у Руској и Грчкој цркви“. За доктора црквене историје промовисан је 1957. године на Московској Духовној академији на основу одбрањене дисертације: „Историја богослужбеног појања Руске Цркве (до средине XVII века)“.

Професор Н. Успенски бавио се више од шест деценија научно-истраживачким радом из области литурџике и музикологије; обе струке је подједнако волео и добро познавао и у обема је оставио вредне научне радове.

Најзначајнији литурџички радови Н. Успенског објављени су у зборнику „Богословскије труди“ (издање Московске Патријаршије). То су: „Православна вечерња“ (бр. 1, 1959); „Молитве Евхаристије Светог Василија Великог и Светог Јована Златоуста (у чину православне литурџије)“ (бр. 2, 1961); „Тропар апостолу Луки у грчком

оригиналу“ (бр. 2, 1961); „Свети Роман Слаткопевац и његови кондаци“ (*Журнал Московске патријаршије*, 1966, бр. 11 и 1967, бр. 1 и скраћено у *Богосл. труди*, бр. 4, 1968). У највредније радове спадају: „Анафора“ и „Колизација двају богословља у исправљању руских богослужбених књига у XVII веку“ (*Богосл. труди*, бр. 13, 1975) и „Чин свеноћног бденија (и агрипнија) на православном Истоку и у Русији“ (бр. 18, 1977. и бр. 19, 1978). Такође и „Литургија Пређеосвећених дарова“ (*Богосл. труди*, 15, 1976). Последњих година свога живота Н. Успенски је радио на „Византијског литургији“ (досад је објављено пет глава у *Богосл. труди*, бр. 21, 1980; 22, 1981; 23, 1982; 24, 1983. и 26, 1985). Од необјављених радова поменућемо два најзначајнија: „Православна јутрења“ и „Литургија на хришћанском Западу“.

Из области музикологије професор Н. Успенски је оставио неколико капиталних дела: „Древњерускоје певческоје искуство“ (1965, 1971/2); „Образци древњеруског певческог искуства“ (1968, допуњено 1971/2); „Мелодије Руског Севера“ (1973) и „Рускиј хоровај концерт“ (од краја XVII до половине XVIII века — хрестоматија, 1976. године).

На српском језику објављени су следећи радови Н. Успенског: „Из историје плаштанице у Руској Цркви“ (*Богословље*, 1 и 2, 1982); „Јединство вере као фактор јединства многонационалне државности у епохи раног феудализма“ (*Богословље*, 1 и 2, 1985); у припреми је „Саборност Цркве“ (*Журнал Московске Патријаршије*, 1959, бр. 7; сва три рада у преводу П. Миодрага), и „Руски музички фолклор и знаменски распев“ у зборнику посвећеном академику Цветку Розману (Београд, 1973; „Народно стваралштво, фолклор“).

Академија Светог Владимира у Њујорку издала је на енглеском књигу Н. Успенског: „Вечерње богослужење у Православној Цркви“ (N.D. Uspensky, *Evening Worship in the Orthodox Church*, transl. by Paul Lazor, New York, 1985). То су, у ствари, преведена и тематски обједињена три рада Н. Успенског: „Православна вечерња“, „Литургија Пређеосвећених дарова“ и „Колизација двају богословља“.

За изванредне научне резултате, постигнуте у самопрегорном шездесетогодишњем научно-истраживачком раду, Н.Д. Успенски је удостојен звања почасног доктора богословља од Академије Светог Владимира у Њујорку (1968), Теолошког факултета Солунског Универзитета (1976) и Богословског факултета Српске Православне Цркве у Београду (1982).

Смрт Н. Успенског велики је губитак за богословску науку и за музикологију. Његов благи лик остаће у сећању код свих његових бака и студената. Строг али правичан, то је најкраће речено портрет професора Н. Успенског. Као човек скроман и благ, а као научник ретко радан и марљив, високо стручан, са правим научним методом.

Писац ових редова, као студент Лењинградске Духовне академије, имао је част да лично познаје Николаја Дмитријевича као свог професора и као великог пријатеља.

Вјечнаја памјат, приснопоминајемјј Учитељу!

Предраг Миодраг